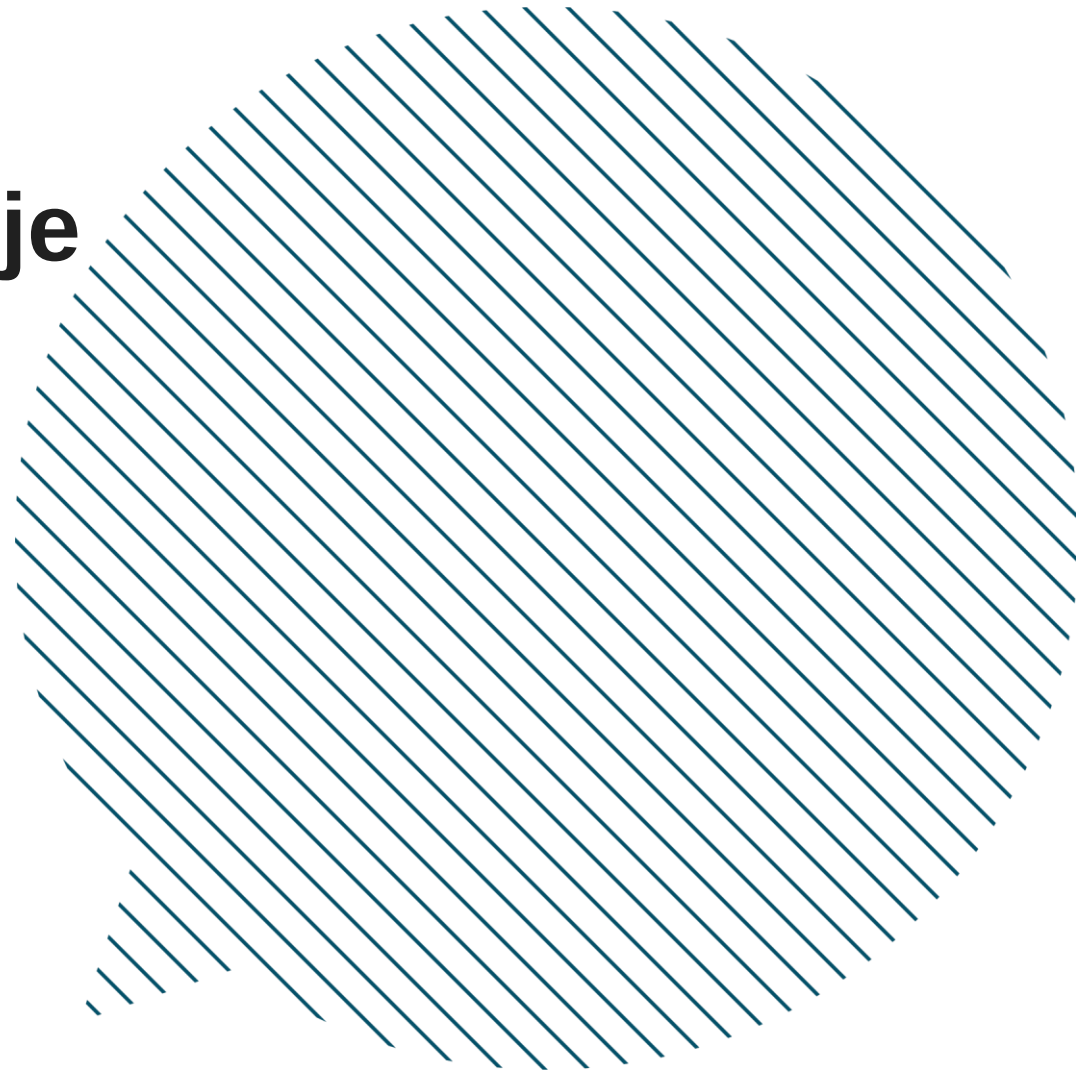

Nasjonalt faglig retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge

IS-2826, ISBN: 978-82-8081-601-6

Helsedirektoratet

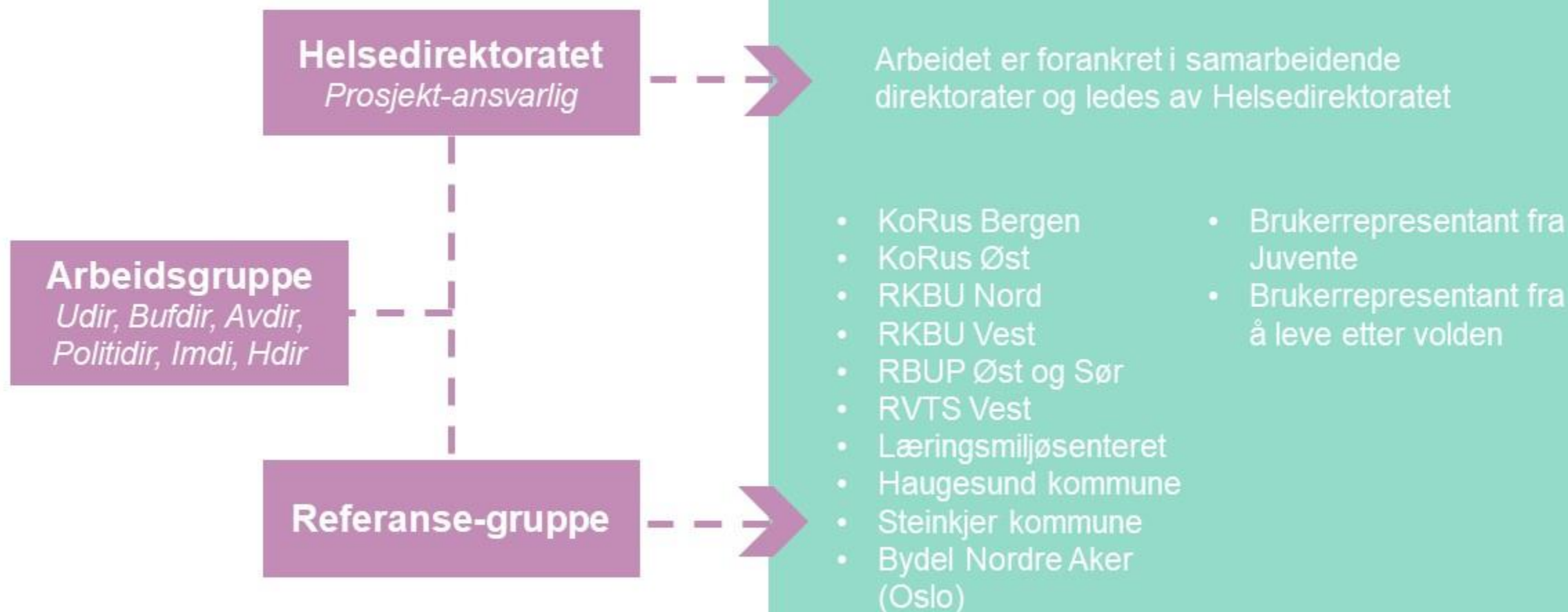

Målsetting med retningslinjen

- Styrker oppdager- og handlingskompetansen hos ledere og ansatte i kommunen for at utsatte barn og unge oppdages tidlig og får tilpasset hjelp og oppfølging
- Pedagogisk verktøy for samarbeid og samordning.

Hvem har deltatt?

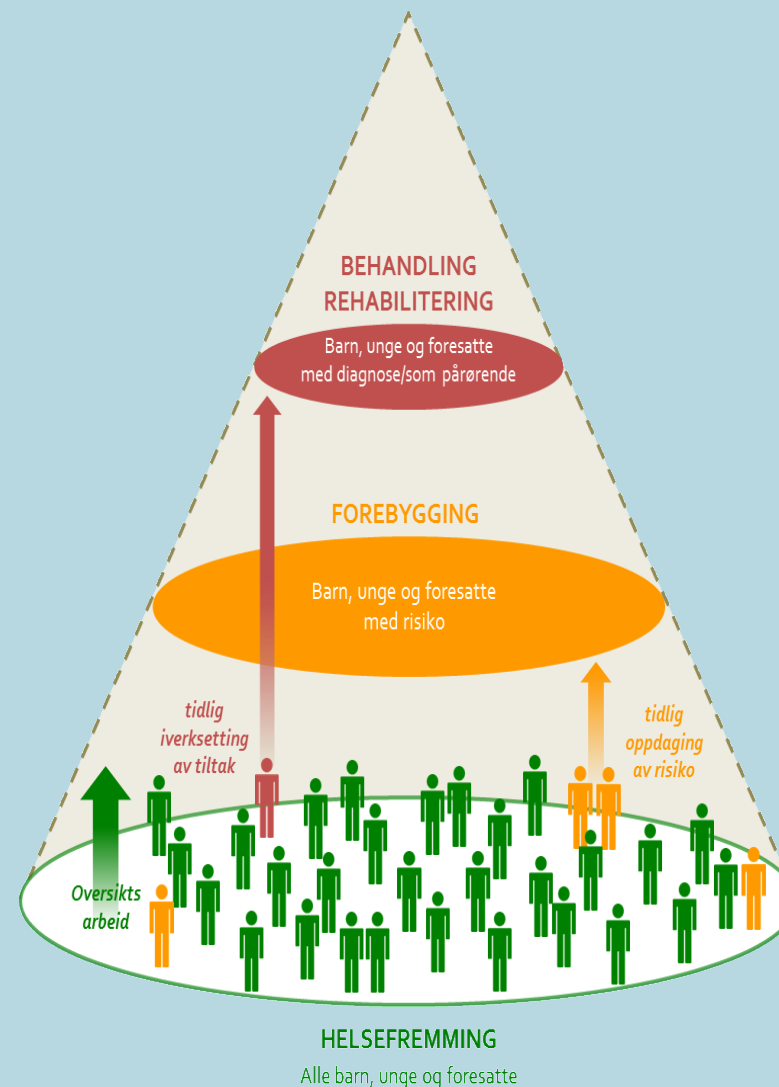
Kunnskapsgrunnlaget - populasjonstilnærming

IS- 2697 (2017) **Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge**

To systematiske oversikter som er bestilt fra FHI :

- En systematisk oversikt om nøyaktighet av åpne spørsmål mellom barn og barnehage- og skoleansatte for å avdekke omsorgssvikt, misbruk eller psykososiale problemer
- Hvilke tegn og signaler som kan observeres av barnehage- og skolepersonell er assosiert med omsorgssvikt

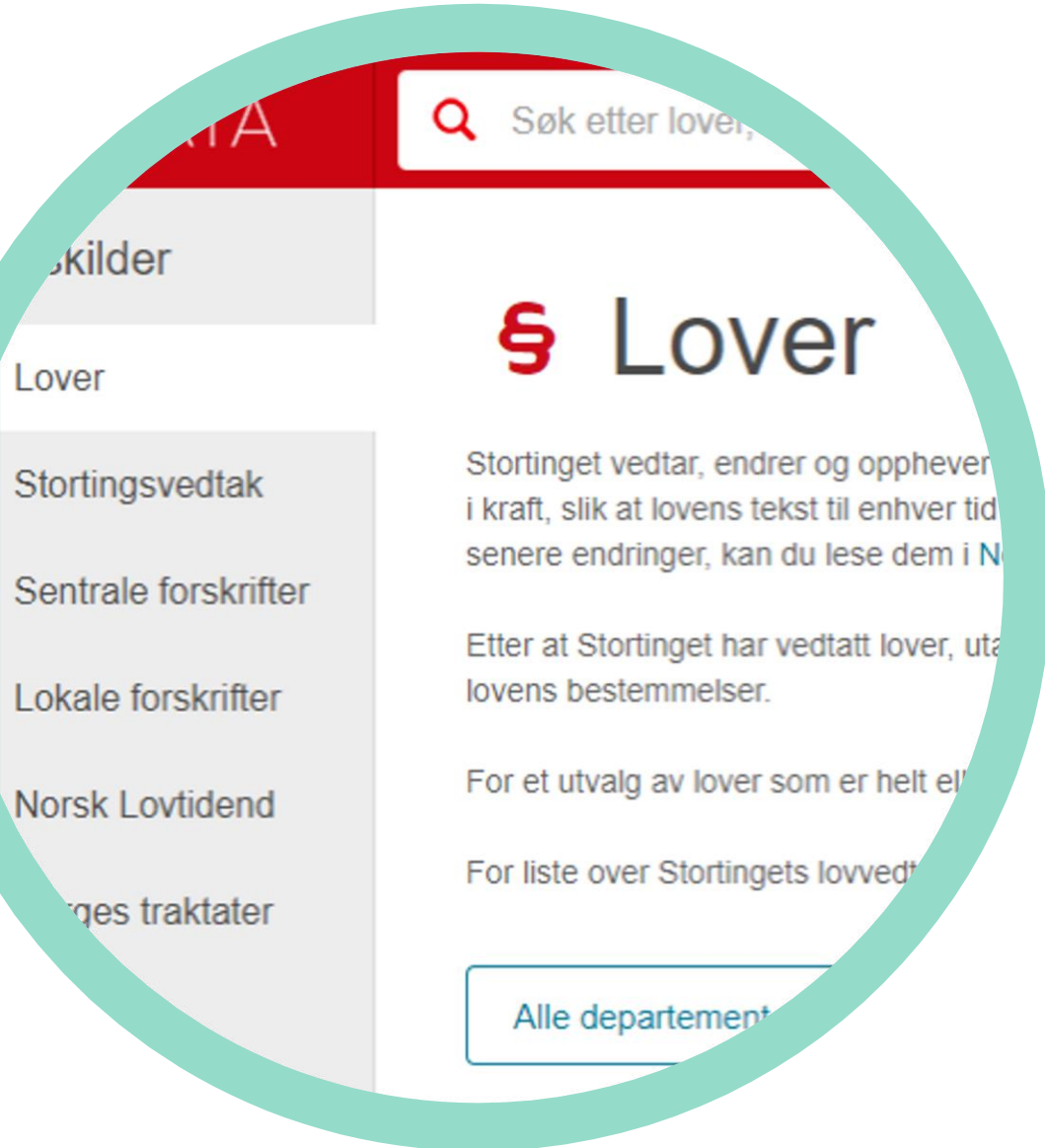
NICE-guidelines NG76 (2017): Child abuse and neglect: recognizing assessing and responding to abuse and neglect of children and young people.

Illustrasjon: Geir Møller

Begrepsbruk ifm. anbefalingene

- Formuleringer med «**skal**» eller «**må**» brukes på områder som er begrunnet ut fra lov eller forskrift, og er merket «Krav i lov eller forskrift».
- En sterk anbefaling benytter "**bør**" eller "**anbefales**" og indikerer at fordelene veier opp for ulempene. Det innebærer at brukere og ansatte i kommunen i de fleste situasjoner vil mene at det er riktig å følge anbefalingen. Avvik fra anbefalingen bør dokumenteres.
- Svake anbefalinger benytter «**kan**» eller «**foreslås**». En svak anbefaling indikerer at ulike valg kan være riktig for ulike brukere.

Barn og unges medvirkning

- En systematisk tilnærming til medvirkning er både en **forpliktelse**, men også et **godt verktøy** for å få økt innsikt og kompetanse hos beslutningstakere og å forbedre tjenester og tilbud.

FNs barnekonvensjon artikkel 3

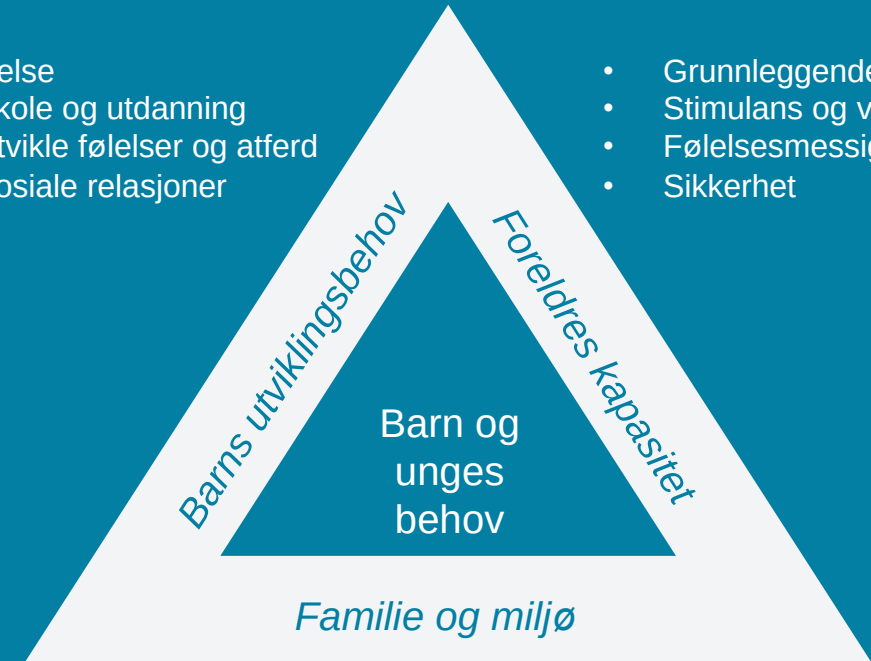
- *“Ved alle handlinger som berører barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal det først og fremst tas hensyn til hva som gavner barnet best”*

Integrated Childrens System (ICS) modellen

- Helse
- Skole og utdanning
- Utvikle følelser og atferd
- Sosiale relasjoner

- Grunnleggende omsorg
- Stimulans og veiledning
- Følelsesmessig tilgjengelig
- Sikkerhet

- Nåværende familiesituasjon
- Familiebakgrunn
- Bøforhold, arbeid og økonomi
- Sosiale nettverk og integrering

Bli kjent med retningslinjen - Anbefalinger på to nivå

- 1. Kommunens ansvar i tidlig oppdagelse av barn og unge og deres foreldre
- 2. Fra kunnskap til handling hos ansatte som arbeider med barn, unge og deres foreldre

1. Kommunens ansvar i tidlig oppdagelse av barn og unge og deres foreldre

- Kommunene bør sikre at ansatte som arbeider med barn og unge har kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge
- Kommunes ledelse bør sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge
- Kommunens ledelse bør sikre at det er etablerte avtaler om samarbeid mellom virksomheter involvert i oppfølging av barn og unge det er knyttet bekymring til
- [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#)

2. Fra kunnskap til handling hos ansatte som arbeider med barn, unge og deres foreldre

- Ansatte som arbeider med barn og unge bør ha kompetanse i å snakke med barn og unge de har bekymringer for
- Ansatte som arbeider med barn og unge bør være oppmerksomme på tegn og signaler som gir grunn til bekymring for barn eller unge og dokumentere disse
- Ansatte som arbeider med barn og unge bør handle på bakgrunn av bekymring for barn og unge
- Ansatte som arbeider med barn og unge bør ha kunnskap om opplysningsplikt til barneverntjenesten og avvergingsplikten, og vite hvordan de skal handle for å overholde disse

Kommunene bør sikre at ansatte som arbeider med barn og unge har kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge

Kommuneledelsen sikrer de ansatte kunnskap ved for eksempel:

- Intern basisopplæring
- Kurs og videreutdanning
- Videreutdanning ved høyskoler og universitet
- Samhandling mellom tjenester og sektorer – kunnskap og kultur

Kommunes ledelse bør sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge

- Rutinebeskrivelse for handling og handlingsalternativer
- I rutinene fremgår ansvaret for å melde til barnevernet
- Har systemer og rutiner i egen virksomhet og for det tverrfaglige samarbeidet

Kommunen ledelse bør sikre at det er etablerte avtaler om samarbeid mellom virksomheter involvert i oppfølging av barn og unge det er knyttet bekymring til

Forslag til tiltak om samarbeid:

- Samhandling mellom tjenester og sektorer
- Kunnskap og kjennskap til kommunens ulike tjenester og tilbud
- Arenaer for tverrsektorielt samarbeid
- Deler gode erfaringer som er gjort i praktisk arbeid
- Etablere tverrfaglig konsultasjons- og rådgivningsteam

Fra frittstående tjenester til sammenhengende

Ansatte som arbeider med barn og unge bør ha kompetanse i å snakke med barn og unge de har bekymringer for

- Ledelsen ved virksomheten sørger for at det holdes felles opplæring og systematiske
- Kompetanseheving for å sikre gode barnesamtaler
- Mengdetrening, kollegaveiledning og teamarbeid.

Verktøy

- ["Snakke" er et digitalt læringsverktøy](#) for øving på samtaler med barn og unge om vanskelige tema.
- [Jeg Vet](#) er et undervisningsverktøy for barnehager og skoler

Ansatte som arbeider med barn og unge bør være oppmerksomme på tegn og signaler som gir grunn til bekymring for barn eller unge og dokumentere disse

- **Observasjon av flere tegn og signaler** som vedvarer over tid, tilsier at det er økt grunn til bekymring, og at man bør gå videre med saken.
- Disse **observasjonene ses i sammenheng med konteksten** som barn og unge befinner seg i, og i lys av hva som er normal aldersutvikling.
- De **systematiske observasjonene dokumenteres** i tråd med de rutiner og systemer sektorene og tjenestene benytter (se anbefaling om kommunens ledelse bør ha rutiner)
- **Det presenteres en oversikt over tegn og signaler** som kan være en hjelpemiddel i vurderingsprosessen prosessen

Hovedkategorier av tegn og signaler

- Hver av de fem hovedkategoriene inneholder fra 5 til 10 underkategorier
- Enkelte tegn og signaler vil opptre på ulike alderstrinn, mens andre er mer aldersuavhengige.

Tabell 6.2 Hovedkategorier av tegn og signaler på omsorgssvikt (forsømmelse og psykiske overgrep)

	Grupper av tegn og signaler	Antall underkategorier	Antall registreringer
Barn	Følelsesmessige uttrykk og atferd	7 (+1)	115
	Uvanlig atferd og utviklingstrekk	8 (+1)	119
	Sosiale forhold	7 (+1)	54
	Fysiske tegn og signaler	10	109
Foreldre	Relasjon til barn og trekk ved foreldrene	5	49

Ansatte som arbeider med barn og unge bør handle på bakgrunn av bekymring for barn og unge

- Det er utviklet ulike verktøy og modeller som ansatte kan ta i bruk for å handle på bakgrunn av bekymring for barn og unge.
- Det er viktig at de ansatte kjenner til de rutinene som finnes i kommunen for oppfølging av barn og unge
- Modeller for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge
 - [Bedre tverrfaglig innsats \(BTI\)](#)
 - ICS-modellen
 - Oppsporingsmodellen
 - [Politiets bekymringssamtale](#)

Ansatte om arbeider med barn og unge bør ha kunnskap om opplysningsplikt til barneverntjenesten og avvergingsplikten, og vite hvordan de skal handle for å overholde disse

For mer informasjon om opplysningsplikten og avvergeplikten:

[Bufdir](#) og på www.plikt.no

Har du noen innspill?

Innspill til retningslinjen kan sendes til:

Helsedirektoratets postmottak
postmottak@helsedir.no

Merk henvendelsen «Retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge»

Retningslinjen vil oppdateres ved behov.